

MÄLESTUSPÄEVAD

LEIDA LEPAJÕE – 70

Leida Tohver sündis 14. aprillil 1928. a. Pärnumaa Tori valla Tohera küla Altpera talu 4-lapselises peres neljanda lapsena. Isa Gustav Tohver oli töötanud agronoomina Venemaal Peterburi ja Kostroma kubermangus. Ema Marta Gross oli pärit Käru valla Grosside suguvõsast. Ta oli lõpetanud vastavad kursused ja oli üks esimesi karjakontrolli assistente Eestis. Ema vend Martin Järvik oli ülikooli piimandusprofessor. Ju oli geneetiliselt ette määratud, et pere noorimast lapsest pidi saama looduslaps, põllumees, põllumajandusteadlane. Vanem vend Artur oli tegev EÜS-s. Ta suri Stuttgardi koonduslaagris. Vend Gustavi tee viis üle mere Rootsimaale ning temast sai austatud ja armastatud muusikapedaagoog, helilooja ja tšellist. Õde Juta on kogu elu töötanud Toris muusikaõpetajana.

Looduslähedus, hingesoojus, muusikaarmastus ja töökus on olnud selle suure pere ühtekuuluvuse aluseks.

Leida Tohverit koolitee sai alguse kodusest Viira algkoolist. Väikeste maakoolide sulgemise kampaania aegu tegutses prof. Leida Lepajõe nii otsustavalt, et Viira algkool jäigi alles. Viira algkoolist viis tee Pärnu Tütarlaste Gümnaasiumisse. Pärast Koidula kooli lõpetamist astus Leida Tohver Tartu Riiklikku Ülikooli. Siis aga toimus tema jaoks kaks väga tähtsat sündmust: ülikooli põllumajandusteaduskonnast oli saanud Eesti Põllumajanduse Akadeemia ja Leida Tohverist Leida Lepajõe.

1952. aastal lõpetas Leida Lepajõe Eesti Põllumajanduse Akadeemia zootehnikateaduskonna I lennu kiitusega. Üks aasta tööd vanemzootehnikuna ja seejärel jätkas ta õpinguid Leningradi Põllumajanduse Instituudis aspirandina. 1955. a. maikuu sündis Lepajõede perekonda esimene poeg – Madis, kes nõudis õpivatelte vanematelt nii hoolt kui armastust. Juba aasta pärast, s.o. 1956. aastal kaitses Leida Lepajõe kandidaadiväitekirja kanade jõudluse suurendamise võimaluste kohta. Pärast seda asus ta tööle õppejõuna EPA põllumajandusloomade aretuse kateedrisse, algul vanemõpetajana, hiljem dotsendina.

Leida ja Jaan Lepajõe perekonda oli sündinud veel kaks last: poeg Tiit 1958. ja tütar Marju 1962. aastal.

Aastatel 1965...1968 oli dots. Leida Lepajõe zootehnikateaduskonna dekaan ja 1969. aastal suundus ta doktorantuuri. Pärast doktoriväitekirja edukat kaitsmist 1972. aastal valiti ta 1975. aastal professoriks.

Järgnes 20 aastat tööd pedagoogi ja teadlasena. Selle aja jooksul on ta õpetanud põllumajandusloomade aretust, veisekasvatust ja lindude

selektiooni aluseid. Tema juhendamisel on uuritud kanade ja hanede lihajõudlust ning munajõudlust põhiliselt energia- ja valguväärinduse seisukohalt. L. Lepajõe sulest on ilmunud üle 200 teadusliku ja populaarteadusliku artikli, mitu õppevahendit ja monograafiat. Prof. Leida Lepajõe on juhendanud lugematul arvul diplomande ning pannud nad nägema maaelu ja maanise rasket tööd. Tema juhendamisel on koostatud mitmed dissertatsioonid.

Prof. Leida Lepajõe on olnud Teaduste Akadeemia Põllumajandusteaduste Nõukogu liige ja pikka aega (9 aastat) Lindude Tõuaretuse Nõukogu liige ning Ülemaailmse Linnukasvatuse Assotsiatsiooni ja VASHNIL-i juures töötavate linnukasvatuse- ja loomakasvatussaaduste kvaliteedi alase teaduslik-metoodilise nõukogu liige. Prof. Leida Lepajõe oli üks Eesti Põllumajanduse Muuseumi asutajatest ja muuseumi teadusnõukogu aktiivsetest liikmetest. Suure töö tegi ta ära Tori päevade algatajana ja organiseerijana. Tema eestvedamisel on Toris esitatud üle 100 ettekande.

1. septembrist 1992 anti Leida Lepajõe esimese naisprofessorina EPA emeritprofessori austav nimetus.

Leida Lepajõe oskas hinnata esivanemate tarkust ja õpetusi. Eriti suureks eeskujuks oli talle oma ema.

Leida Lepajõe oli hingelt visa eesti talunaise tüüp, kes tegi tööd kindla eesmärgi nimel. Inimesed, kelle sihiks oli tutvuste kaudu kõrgemale positsioonile pääsemine, talle ei meeldinud. Oskus kolleegide ja õpilaste innustada ja tööle panna oli imetusväärne.

Hingesoojust ja abi jagas ta nii oma kui ka õe lastele. Tänu Leida ja Jaan Lepajõe on nad kõik omandanud kõrgema hariduse. Hingesoojust ja hellust said tunda ka lapselapsed Kati ja Jaan. Ja ärgu väsi nende vanaisa ning emad-isad rääkimast neile ja veel sündimata lastele vanemast, tema hingest, tema töödest-tegemistest, elueesmärkidest. Oli ju Leida Lepajõe see, kes aastaid võitles Riia mäe piirkonna õhu puhtuse eest, Lillemäe allesjäämise eest, inimsõbraliku Tartu eest. Tähtsal kohal tema elus on olnud ka sport. Ja ei ole palju neid inimesi, kes teavad peast nii palju luuletusi loodusest, kui teadis tema.

Looduslähedus ja maatöö austamine andsid Leida Lepajõe niipalju jõudu, et ta suutis kätte võidelda õiguse oma isatalule, mida ta asus taastama.

Suvi isakodus, isatalus...

Oli tulemas teine ja tõsisema töö suvi. Siis aga hakkas tõrkuma tervis.

Ja siis, 6. mail 1993. a. tuli ootamatult kurb teade. Prof. Leida Lepajõe lahkus meie hulgast jäädavalt.

A. Lüpsik